

På vei inn i et nytt århundre

Taler

Gro Harlem Brundtland

Dato

3 september 1996

Sted

Fagernes

- 1 Har dere lagt merke til hvordan samfunnsdebatten ofte bærer preg av sterke og ensidige påstander?

5 Det er noen som reiser land og strand rundt og sprer myter om den armod som råder i distriktene. Deres medisin er større overføringer.

Det er andre som sprer myter om at distriktene er så forferdelig dyre å holde liv i, og konklusjonen blir da mindre overføringer.

- 10 Når jeg nå skal si noe om samfunnsutviklingen fram imot et nytt århundre, slik vi vil forme den, så er mitt budskap et annet: Det er faktisk ikke så store forskjeller mellom by og land i Norge. Vi ser forskjeller fra kommune til kommune, men ikke slik at vi ensidig kan hevde at byene står seg bra mens distriktene har det vanskelig. Bildet er preget av langt større likhet.

15

Og dette er et resultat av en villet politikk. Det norske Arbeiderparti har i hele etterkrigshistorien arbeidet bevisst for å skape et Norge der velferden skal fordeles noenlunde likt, uavhengig av hvor du bor. Og vi har lykket bra.

- 20 Dessuten er det slik: Vi alle er en del av et hele. Vi er avhengige av hverandre, og denne avhengigheten den vil bare øke etter hvert som åra går.

Ikke bare mellom by og land, men også mellom land.

- 25 Ikke alle har innsett dette sjølsagte. Ja, det er faktisk noen som forsøker å skape det motsatte inntrykket, - at når vi arbeider f.eks. med EØS-avtalen, så gjør vi det nærmest på bekostning av arbeidet for distriktene. Det er også noen som forsøker å få oss til å tro at internasjonale miljøavtaler, kvoter for utslipp og industriforurensing, er noe som bare angår Oslo-gryta og våre byområder.

Men det er altså ikke Akerselva vi har i tankene når vi snakker om sur nedbør. Der er nemlig problemene mer knyttet til utslippene i selve nærområdet enn til global forurensing.

35

Nei, her snakker vi om våre fjell og vidder og fiskevann, om uberørt natur som dere har så mye av her i Valdres.

40

Nå er det kanskje unødvendig å minne om det i denne forsamlingen, som så alt for godt kjenner til at det fortsatt er nødvendig med nedforing av sau og geit som går ute på beite her, og at årsaken til det er Tsjernobyl-ulykken.

45

Det samme gjelder for EØS-avtalen og andre internasjonale handelsavtaler. Jeg har snakket med folk fra skogbruksnæringen, som klart gir uttrykk for at rettferdige kjøreregler for verdenshandelen er et være eller ikke være for denne viktige distriktsnæringen. Skogbruk og skogbruksprodukter, blant annet papir, er vår tredje største eksportnæring. Etter olje og fisk. Og uten at denne næringen gis rettferdige vilkår på det internasjonale handelsmarkedet, så går det kort og godt nedenom og hjem også for dem som driver skogbruk.

50

Og dem er det mange av her omkring.

55

I morgen skal vi blant annet besøke en bedrift i Etnedal, som er helt avhengig av sine leveranser til Norske Skog. Norske Skog er igjen avhengig av å få solgt sine produkter ute. 76 prosent av konsernets driftsinntekter i fjor kom fra eksportmarkedet.

Sånn er sammenhengen.

60

Jeg tror altså ikke noe på at det er en politikk som virker i distriktene, og en annen som virker andre steder. Vi er alle mannskap i den samme båt, i det samme farvann, og vi har alle viktige oppgaver som skal gjøres om bord.

65

Dette er da også noe av det som ligger i det nye begrepet "samråderett", selve nøkkelordet i det nye forslaget til partiprogram. Samråderett betyr at vi må trekke det beste ut av alle krefter der de finnes - og på alle nivåer. Det gjelder enten vi snakker om det globale, det nasjonale, det lokale eller forholdet mellom grupper og enkeltmennesker - i en bedrift eller et bomiljø. I dag er vi så mye

70 sterkere knyttet til hverandre enn tidligere, så mye mere avhengige av hverandre. Og dette må få gjennomslag og betydning - i politikken, i organiseringen av arbeidet på den enkelte arbeidsplass og i forholdet mellom nasjoner.

Vi må legge mindre vekt på forestillingen om at vi kan bestemme så mye alene.
75 Vi må bestemme mere sammen. Det handler ikke om å gi fra seg råderetten, verken over våre egne liv eller nasjonale beslutninger. Det handler om å gjenvinne en råderett som allerede er gått tapt. Vi er nemlig sent ute som det er.

Dyra som går ute på beite her i Valdres vil måtte tygge i seg radioaktivitet i enda
80 mange år framover. Ulykken er skjedd. Nå handler det om å forhindre at det skjer igjen.

Og det må vi gjøre sammen med andre. Vi har som kjent ikke kjernekraftverk i Norge, men det gir oss likevel ingen trygghet. Forurensinger og nedfall kjenner
85 ingen landegrenser.

Utfordring nr. 1 - slik programkomiteen har uttrykt det - er å skape en utvikling som jorda kan tåle.

90 Det er en utfordring som spenner fra omlegging til en bærekraftig utvikling rent miljømessig - til bekjempelse av fattigdom og utrydding av masseødelegelsesvåpen.

Når det gjelder miljø og utslipp, så er det klart at vi må feie for egen dør. Vi må
95 gjøre alt det som er mulig for å oppfylle de mål som vi sjøl har satt oss - og oppfylle de krav som vi forplikter oss til gjennom internasjonale avtaler.

Men det er ikke nok. Vi kan ikke nøye oss med å sette ambisiøse nasjonale mål. Vi må også arbeide for internasjonale avtaler som bygger på byrdefordeling og
100 effektive løsninger, eller på kostnadseffektivitet som er det uttrykket som brukes på det internasjonale fagspråket.

Når vi bruker det ordet, så betyr det rett og slett at vi må arbeide for at tiltakene må settes inn der de gir størst effekt. Hvis ikke så kommer resultatene mye
105 langsommere.

Vi er for klare og forpliktende mål i en ny internasjonal klimaavtale. Og vi er

110 rede til å ta skritt som gjør at vi kan møte disse kravene. Derfor sier vi blant annet at vårt framtidige el-forbruk i et normalår må baseres på fornybare energikilder. Det er i seg selv et krevende mål, i en tid da el-forbruket bare øker.

Vi må satse mer på fornybare energikilder for å greie dette, og vi må satse på energiøkonomisering. Vi må også satse maksimalt på ny og bedre teknologi
115 innen olje- og gasssektoren - ja, for hele spekteret av det som kalles miljøteknologi.

Skogen som energikilde er lite utnyttet i Norge. Det er elkraft som har vært vår dominerende energikilde. Slik vil det også være, men vi må utnytte andre kilder
120 som vinden, havet og ikke minst - skogen. Bioenergi har et betydelig potensial for oppvarmingsformål, og kan gi et betydelig bidrag til energidekningen.

Mange har startet opp. Både private, kommuner og fylkeskommuner har tatt initiativ for å framstille bioenergi. Regjeringen vil stimulere den prosessen som
125 nå er i gang. Den vil bedre energitilgangen, bedre miljøet og den vil gi bedre utnyttelse av skogen.

Ikke minst vil den også gi mange arbeidsplasser i distriktene.

130 Men når vi utvikler virkemidler for å fremme en bærekraftig utvikling, så må vi også tillate oss å løfte blikket ut over våre egne grenser. Norge har mye å bidra med, både i form av teknologi, kunnskap, og erfaringer.

Miljøproblemene, ikke minst klimatrusslene, er enestående i den forstand at alle
135 land kan bli rammet, uavhengig av hvor mye de har bidratt med til problemet. Skadene skjer uavhengig av hvor i verden utslippene forekommer.

Derfor må den nasjonale politikken sees i sammenheng med de målene som det internasjonale samfunn setter opp. Det betyr at vi må sette oss ambisiøse
140 nasjonale mål, men også presse på for å få til ambisiøse internasjonale mål.

I motsatt fall ender vi opp i en nasjonal sjølplaging, som bare er egnet til å skade vårt eget samfunn, og som ikke gir noen som helst effekt sett i et globalt perspektiv.

145 La meg ta noen eksempler: I Norge har vi innført CO₂-avgifter, også på

sokkelen. Disse har vi hatt i fem år, og vi ser at de virker.

150 Men hittil har ingen av de store industrilandene innført CO2-avgifter. Tvert imot er det viktige industriland som subsidierer bruken av kull. Noe som betyr at norsk industri i visse sammenhenger stiller med et handikapp i forhold til sine konkurrenter på eksportmarkedene.

155 Enda verre blir det dersom vi i denne situasjonen ensidig øker våre CO2-avgifter. Det vil være en ren eksport-toll for våre industribedrifter, og svekke dem i konkurransen med industri som er mer forurensende. Da får vi ingen miljøgevinst, tvert imot.

160 Nå har vi fått innstillingen fra Grønn skattekommisjon, og i den ligger det mange og gode anbefalinger som kan bidra til å vri vår produksjon og vårt forbruk i retning av en bærekraftig utvikling.

Men det blir en smertefull prosess. Hele vitsen med en beskatning som i sterkere
165 grad rammer miljøskadelig produksjon, er å få til en endring i positiv retning. Mange industribedrifter vil da bli rammet, det ligger i sakens natur. Dersom det ikke var slik, så hadde vi ikke krevet noen slik omlegging.

Og da kreves det mot, vilje og fantasi hos oss alle. Dette er ikke noe
170 Arbeiderpartiet kan bære fram alene. Her må andre partier, industri og næringsliv også stille opp.

Men de store grep blir umulige for oss dersom vi ikke samtidig får til en kollektiv internasjonal snuoperasjon. Greier vi ikke det, vil vi bare oppnå at
175 norsk eksportindustri forsvinner fra det internasjonale kartet, og at andre produserer de samme varer - ofte med en teknologi som øker miljøbelastningen.

Igjen ser vi at vi er knyttet uløselig sammen med verden rundt oss.

180 Går vi for langt på egen hånd, så oppnår vi det motsatte av hva vi har planlagt, som er å kombinere en miljømessig forsvarlig satsing med et arbeidsliv som gir plass til alle.

Vi er på rett vei når det gjelder sysselsettingen. Tallet på sysselsatte øker sterkt og
185 arbeidsledigheten går ned. Et langsiktig og tålmodig arbeid, der ikke minst

lønnstakerne har bidratt sterkt gjennom det såkalte solidaritetsalternativet, har gitt resultater - akkurat som vi sa.

190 Gjennom solidaritetsalternativet forpliktet lønnstakerne seg til å ta samfunnsmessig ansvar i lønnsoppgjørene. De gjorde det i erkjennelse av at vi alle blir tapere i det lange løp dersom vi fører en politikk som gir høye lønnstillegg og samtidig høy inflasjon. Alle har vi fått demonstrert hva en slik politikk fører til, i form av tapt konkurranseevne, usikre arbeidsplasser, stigende ledighet og
195 høye renter. En slik utvikling gleder bare spekulantene.

Vi må ikke glemme dette nå - når arbeidsledigheten går nedover, når industrien mange steder går så det suser, når eksportinntektene til landet er bedre enn på mange år, og vi for alvor er begynt å høste av oljerikdommene. Nå står vi kanskje
200 overfor en enda vanskeligere oppgave enn vi til nå har hatt.

Vi må forklare hvorfor vi ikke må la oss friste til å bruke opp de voksende oljemilliardene vi vil få de nærmeste åra. Vi har fortsatt mange uløste oppgaver i samfunnet vårt. Neste år utvider vi grunnskolen, vi må styrke helsetjenestene og
205 fortsette utbyggingen av eldreomsorgen. Vi skal også ha på plass en videre- og etterutdanningsreform.

Og dette er ikke engangsinvesteringer, men reformer som vil kreve bevilgninger hvert eneste år framover, også utover oljealderen. Derfor må vi sørge for å ha en
210 økonomi i fastlands-Norge som kan bære disse reformene.

I Dagbladet mandag stod det at vi må bruke penger fra oljefondet til å bygge ut jernbanen. Liknende forslag hører vi om hver eneste dag.

215 Hvorfor kan vi ikke bruke mer penger når vi nå har så mange penger, spør mange seg, naturlig nok.

Svaret er at vi ikke kan bruke mer enn det samfunnsøkonomien tåler. Det er som med ballongen - blir det for mye luft i den så sprekker den. Slik er det med
220 nasjonaløkonomien også. Blir det for mye penger i omløp, så sprekker den. Rentene og prisene stiger, og så kommer arbeidsløsheten. Det skjedde på 80-tallet. Det skal ikke skje en gang til.

Nå er det ikke tid for å tenke kortsiktig. Nå må vi alle vise ansvar, slik at vi tar

vare på den muligheten vi har til å legge grunnlaget for et godt samfunn og en bærekraftig utvikling - i år, om ti år og langt inn i det neste århundre.

230 Vi vil nok få presentert mange gode ønsker i tiden som kommer, og jeg tar neppe feil når jeg spår at alle andre vil ha "bedre råd" og være villige til å bruke flere oljemilliarder enn det vi gjør, men da skal dere huske en ting:

Når vi snakker om et arbeidsliv med plass til alle, så er det et løfte som vi også gir til våre barn og barnebarn. Vi skal forme en politikk som trygger dagens
235 arbeidsplasser, som legger tilrette for å skape nye - nå og utover til langt inn i det neste århundre.

Høyre har også oppdaget at oljeinntektene nå strømmer inn i et stadig økende tempo. Og der i gården er man ikke så opptatt av å strø rundt seg med offentlige
240 midler til alle gode formål. Men som vanlig kommer det løfter om skattelette - og profilen på disse er som før. Mest til de som har mest fra før.

Jeg vil advare både Høyre og næringslivets ledere her og nå. De som tror at det vil være mulig å videreføre solidaritetsalternativet i en situasjon der de rikeste
245 sikrer seg selv - enten det nå skjer i form av skattelette eller økte lederlønninger - vil få se at de tar grundig feil. Det ville være startskuddet til et lønnsrace som norsk næringsliv og norsk økonomi ikke har råd til.

Det vi derimot bør ta oss råd til - og som blir vår neste store oppgave innenfor
250 området arbeid og utdanning, er å gi kjøtt og blod til begrepet livslang læring. Etter- og videreutdanning blir selve nøkkelen for å lykkes i arbeidet med å skape et arbeidsliv for alle, i vår tid som med rette kalles forandringenes tidsalder. Vi kan lett komme i en situasjon der de som har kunnskapen og kan ta den nye teknologien i bruk, stikker av med hele kaka. Mens de andre blir akterutseilt, i
255 arbeidsledighet, dårlig betalte jobber og en hverdag som gir liten mening.

Denne utdanningsreformen koster sjølsagt penger, men det å la være å ta dette løftet vil koste enda mer. For Norge som nasjon, for norsk næringsliv og for den enkelte arbeidstaker, vil dette være en lønnsom investering. Vi må se på
260 utdanning som en investering på linje med investering i maskiner og teknologi.

Og vi foreslår at dette skal bli et spleiselag, der både den enkelte, næringslivet og staten går inn med sine andeler. På den måten kan vi bygge opp et

265 utdanningsfond som skal finansiere reformen, samtidig som vi gjennom lov- og avtaleverk skal gi den enkelte arbeidstaker rett til å fornye og bygge ut sine kunnskaper.

270 Dette vil - fornuftig organisert - bidra til at den enkelte arbeidstaker blir bedre forberedt til å møte omstillinger, samtidig som arbeidsledige vil kunne gå inn i vikariater og dermed få viktig arbeidserfaring og kompetanse. For næringslivet vil reformen bety bedre kvalifisert arbeidskraft.

Også dette er samråderett i praksis.

275

I bunnen for våre satsinger skal og må vi ha et velfungerende arbeidsliv, bygd på prinsippene om en bærekraftig utvikling.

280

Det er dette som skal finansiere resten av satsingsområdene, som går under fellesnevneren "fordeling av velferd". Det ligger i selve begrepet at det da må være noe å fordele, noe som igjen betyr at vi må ha en forsvarlig og langsiktig vekst i økonomien.

Også i velferdspolitikken må vi legge samråderetten til grunn.

285

Vi vil alle på et eller annet tidspunkt i livet ha behov for samfunnets omsorg. Skoler, barnehager, eldreomsorg og helsetjenester. Derfor må også alle bidra i finansieringen av dem. Vi trenger fellesskapsløsninger.

290

Programkomiteens prioriteringer er:

Økte midler hvert år til helse- og eldrepolitikken. Dette må komme foran alt annet. De store skolereformene må sikres, og full barnehagedekning oppnås innen år 2000. Deretter vil vi bygge opp noe gratis tid i barnehage.

295

Dette er krevende reformer, og de krever at vi har vilje til å prioritere. Den automatiske veksten i pensjons- og trygdeutbetalinger - som følge av at flere av oss blir eldre - vil alene ta 1 prosent av veksten i bruttonasjonalbudsjettet. Så skal vi altså ha en årlig vekst i helse- og sosialomsorg i tillegg til dette. Da blir det ikke
300 så mye igjen til andre nye løft.

Hvor mye vil avhenge av sysselsettingen, hvor stor verdiskapning vi får ut av

den, og vår evne til å prioritere.

305

Noen har allerede forsøkt å sette utdanningsreformen opp imot eldreomsorgen. I tiden som kommer vil vi helt sikkert få oppleve flere forsøk på å sette gode formål opp mot hverandre på den måten. Innvandrere og folk fra den fattige delen av verden ligger dårlig an i så måte.

310

På første side i forslaget til nytt program står følgende setning: "Vi appellerer til alle mennesker om å avvise egoismen og i stedet ta ansvar for at klodens ressurser brukes og fordeles slik at det blir mulig å skape et godt liv for alle".

315

På nasjonalt plan sier vi at Norge skal følge opp det målet at u-hjelpen skal utgjøre 1 prosent av brutto nasjonalinntekt, også etter ny beregningsmåte. Det blir krevende nok, men en dråpe i havet i forhold til de utfordringer vi står overfor i den fattige del av verden.

320

Vi ser allerede i dag store folkevandringer fra den fattige delen av verden til den rike. Problemene og polariseringen i innvandringsdebatten her hjemme knytter seg for en stor del til nettopp denne folkeforflyttingen. I debatten går alle under fellesbetegnelsen flyktninger, men det er langt fra slik at alle de som banker på vår dør har flyktet fra krig eller forfølgelse. Mange har flyktet fra fattigdom. Og i

325

årene som kommer vil stadig flere gjøre det.

Hvis da ikke verden gjør helomvending og bidrar til større global rettferdighet og forpliktende program som eliminerer fattigdomsproblemet.

330

Når det gjelder flyktninger, så skal Norge være rede til å ta sitt ansvar for å motta et økt antall overføringsflyktninger - ut fra anbefalinger om en internasjonal byrdefordeling fra FNs høykommisær.

335

Programkomiteen sier også at vi på et helhetlig grunnlag skal gjennomgå praksis og erfaringer i flyktningepolitikken fra de senere år.

Debatten om tall og kvoter er ikke alltid så lett å få tak i. Vi må først og fremst spørre oss om vi gir beskyttelse til de som har krav på beskyttelse, og om hvordan hverdagen er for de vi har tatt imot.

340

Vi må legge tilrette for en integrering. I vår streben etter et arbeidsliv for alle må

også innvandrerne ha sin naturlige plass. Folk som står utenfor samfunnet blir alltid uglesett.

345

Det er vår forpliktelse å sørge for at innvandrerne ikke blir stående på utsiden av samfunnet, på samme måte som innvandrerne har en klar forpliktelse til f.eks å lære seg norsk.

350 Lykkes vi i dette arbeidet, vil vi få flere hender med i verdiskapende arbeid, noe samfunnet som helhet vil tjene på.

Alt det jeg nå har snakket om kunne jeg like gjerne sagt på et møte i Oslo Arbeidersamfunn. Eller i Båtsfjord. For vi blir alle gamle og syke, enten vi bor
355 her eller der. Barn og foreldre i Valdres har de samme behov som i Oslo og på finnmarkskysten, vårt krav om at alle skal bidra i felleskassa er også det samme.

Den store forskjellen finner vi i næringsgrunnlaget. I Båtsfjord er det fisk og fiskerinæringens framtid som opptar folk flest, i Valdres er det landbruk,
360 turisme og ikke minst skogbruksnæringen som har betydning.

Men problemstillingene som er knyttet til disse næringene har mange felles trekk. Det gjelder å forvalte ressursene på en måte som gjør at fremtidige generasjoner også kan høste av dem - med andre ord en bærekraftig forvaltning.
365 Vi må arbeide for å få til en størst mulig bearbeiding av råstoffene, og vi må ha markeder som gir oss avsetning for produktene.

Skogbruksnæringen er vår tredje største eksportnæring. Verdiskapningen fra skogbruk, trelast/trevareindustri og treforedlingsindustri var i 1995 drøyt 15
370 milliarder kroner. Eksportverdien fra skognæringen var ca. 16 milliarder kroner.

For innlandsfylkene, Hedmark og Oppland, betyr skogen spesielt mye.

Men selv om verdiskapningen i skognæringen er betydelig, finnes det store
375 potensialer som kan utnyttes. Gjennom aktivt og målbevisst utviklingsarbeide kan alle ledd i verdikjeden - fra stubbe til marked - forbedres. Utfordringen ligger i å øke foredlingsgraden på produktene, bedre markedsføringen, utnytte skogproduktenes miljøfortrinn og organisere næringen mest mulig effektivt.

380 Norske Skog hentet inn 9,5 milliarder kroner i eksportinntekter i 1995.

Hva var det som skapte disse eksportinntektene? Jo, i hovedsak var det tømmer og elektrisk kraft, to av våre viktigste nasjonale fortrinn. Satt sammen i en
385 videreforedlingsprosess, der teknologi og menneskelig innsats økte verdien av disse ressursene.

Skog og skogbrukstilknyttede næringer har skapt mange tusen sikre arbeidsplasser i utkant-Norge. Dette forteller oss noe om verdien av våre
390 naturressurser, og det forteller ikke minst noe om betydningen av videreforedling.

Her ligger utfordringene i åra som kommer, kombinert med en fornuftig ressursforvaltning.

395

På miljøsidene kan norsk skogbruk danne mønster for andre næringer, og Oppland er ikke noe unntak i så måte.

For Norge som helhet er volumet av stående skog fordoblet siden
400 århundreskiftet. I Oppland er det tre ganger så mye skog som for 100 år siden.

Faktisk er det slik at alt for mye skog råtner på rot, og det er ingen god forvaltning. Vi har altså en del å hente på produktutvikling og infrastruktur, og lykkes vi på disse områdene, så kan vi høste enda mer av denne ressursen.

405

I morgen skal vi på besøk til Aven Tre i Etnedal, også en bedrift som baserer seg på skog og tømmer. Rundt regnet 25.000 kbm. tømmer henter bedriften inn hvert år, i all hovedsak fra nærområdet. Hva betyr ikke det for lokale tømmerleverandører?

410

Bedriften sikrer arbeid for 30 personer, og har en omsetning på over 26 millioner kroner. Nok et eksempel på at foredling lønner seg, og gir viktige arbeidsplasser i distriktet.

415 Mange av dem som arbeider der er deltidsbønder. Og det går rett inn i hovedmønsteret for landbruksnæringen. Rundt halvparten av landets bønder henter mer enn 50 prosent av sin inntekt utenom bruket.

Og dette er ikke noe nytt mønster. Det vet alle som kjenner landbruksnæringen.

Heltidsbøndene finner vi i hovedsak blant dem som driver melkeproduksjon eller har annet dyrehold.

425 Landbruket har vært gjennom en tøff omstillingsperiode, men i ettertid er jeg sikker på at næringa vil gi Gunhild Øyangen kreditt for det arbeidet hun har gjort.

En forsiktig nedbygging av støttenivået har vært kombinert med en omfordeling innad i næringa - mer ressurser til utkantene og mindre til sentrale strøk. Mer til 430 heltidsbønder og mindre til de som ikke lever av gårdsbruket.

Fortsatt bevilger vi årlig 11,8 milliarder over statsbudsjettet til landbruket, sjøl om enkelte forsøker å skape inntrykk av at alt er rasert.

435 Vi har mere dyrka jord i hevd enn noen gang tidligere, matproduksjonen har heller aldri vært høyere. Det høres bare ikke slik ut i debatten.

Siden 1990 er kostnadene innenfor landbruket redusert med 10 prosent. Men fortsatt betaler vi altså ut ca. 141.000 kroner i støtte pr. bruk. 440

Vi har tall som viser at næringa greier seg bra, men her - som i samfunnet forøvrig - er det variasjoner.

Problemene knyttet til landbruksnæringa er mange, men mulighetene er også 445 store. Vi må bare være villig til å gå nye veier, rett og slett lete etter mulighetene.

Men så og si alle nye reformforslag møter motstand, det viser all erfaring. Likevel, reformer må vi våge å fremme og sloss for.

450 Under årets jordbruksforhandlinger ble det bestemt at det skal innføres salg av melkekvoter. Riktignok under statlig kontroll, blant annet for å få til en omfordeling av kvoter innenfor regioner.

Og hvorfor det, er det mange som spør seg. 455

Forklaringen er den at melkekvotene er redusert fra den gangen de ble innført, noe som henger sammen med at vi har en overproduksjon av melk.

460 Vi bruker 450 millioner kroner årlig for å subsidiere norsk smør- og oste-eksport.

Mange opplever i dag at de har for knappe kvoter. Samtidig står det tomme bås plasser rundt om hos mekeprodusentene, noe som gir dårlig utnyttelse av
465 investeringene.

Tankegangen bak den nye ordningen er altså at de som går ut av produksjonen skal overlate kvotene til de som fortsatt driver - mot et vederlag. Dermed blir det bedre lønnsomhet for dem som blir igjen.

470 Det er ikke så vanskelig å skjønne at dette er veien å gå. Svært mange som driver melkeproduksjon har da også forstått det.

Levekårsundersøkelser viser at bønder stort sett har det bra, og at det ikke er
475 pessimismen som rår. Og den ene av disse levekårsundersøkelsene var det faktisk Bondelaget som sto bak.

Men når så mange bønder driver gårdsbruk på deltid, blir det også viktig å sørge for at det finnes alternative arbeidsplasser i nærheten.

480 Det samme gjelder for de som slutter i næringa.

Her i distriktet har vi registrert en viss utflytting fra noen av utkantene.

485 Utflyttingen er ikke direkte knyttet til landbruket. Men i de tilfeller den er det, så må gjøre det lettere å bli boende uten at man av den grunn skal drive jorda. F.eks ved at naboen driver jorda - og på den måten skaffer seg et bedre ressursgrunnlag.

490 Det skal bo folk i alle deler av landet, og vi må legge til rette for at det blir slik. Hovedoppgaven blir å bidra til at det skapes arbeidsplasser, og å opprettholde servicetilbudet.

Også innenfor landbruket må vi skaffe flere alternative arbeidsplasser, eller
495 attåt næringer. Ett av virkemidlene er de såkalte Bygdeutviklingstiltakene. I landsmålestokk viser resultatene for 1995 at en forventer rundt 1300 nye årsverk fra slike prosjekter. Av disse er 700 årsverk kvinnearbeidsplasser.

500 I Oppland var Marit Annys Vevstogo den første som fikk etablererstipend. Hun fikk også finansiering i Landbruksbanken og støtte til produktutvikling.

I dag har denne virksomheten 6 ansatte.

505 Kari Torsrud i Bagn i Sør-Aurdal har mottatt støtte til å starte en bedrift for å produsere kvalitetsklær til voksne kvinner. I dag har hun tre ansatte.

I 1995 tok fem gardbrukere i Øystre Slidre opp igjen driften ved de gamle skifergruvene. Utviklingen av denne bedriften har gått så fort at engasjementet
510 nå er overtatt av fylkeskommunen og SND-midlene, som er bedre tilpasset en bedrift av en slik størrelse.

Valdres skigard er en annen bedrift som ble startet med midler til bygdeutviklingstiltak. Siden starten i 1993 er det levert flere kilometer med
515 skigard i hele Østlandsområdet, og brutto-omsetningen er på vel 1 million kroner.

Slik kunne vi fortsette og vise til eksempler på at det nytter å tenke nytt. Men - legg merke til - også bygdeutviklingstiltaka har møtt motstand, og er blitt
520 forsøkt latterliggjort.

Vi står nå i en situasjon der vi skal stake ut kursen inn i et nytt århundre. Det gir oss anledning til å se utviklingen i vårt århundre i perspektiv - til å måle utviklingen over tid. Ingen kan påstå noe annet enn at det har gått jevnt og trutt
525 fremover, og at vi har lykket bra med fordelingen av vår velferd.

De største utfordringene som nå presser på er av global natur - og aller øverst på dagsorden finner vi miljøproblemene.

530 "Sosialisme - det var mere smør på kakua, det", sa Odvar Nordli på sin gemyttlige måte da han ved en anledning holdt foredrag om arbeiderbevegelsens sterke vekst i de første tiår av vårt århundre.

I dag står ikke mer smør på kakua øverst på vår dagsorden, heldigvis. De
535 kvalitative sidene ved livet opptar folk mer og mer. Bedre omsorg, både for barna og de eldre, mer tid sammen og livslang læring.

540 Det er omsorgssamfunnet på en ny måte, i en ny drakt. Bare det faktum at 7 av 10 småbarnsmødre i dag er ute i jobb, forteller oss at barn og barneomsorg må prioriteres høyt.

Men sjøl om vi har smør nok på kakua her hjemme, så vet vi at det ute i verden fortsatt finns mange som ikke har det.

545

Også de må få sin del av velferden.

Det vil skape et ytterligere press på jordas ressurser.

550 Utfordringene har altså endret seg dramatisk i løpet av et århundre.

Men la oss et øyeblikk likevel tenke tilbake på de gamle pionerene våre - de som skulle skaffe mer smør på kakua.

555 Hva var det de gjorde - hvilken erkjennelse var det som skapte Arbeiderbevegelsen?

Jo, at det bare er gjennom felles handling at vi kan få den styrke som skal til for å få noe til.

560

Dagens erkjennelse må være den samme. Det er bare i samhandling med andre - over hele kloden - at vi kan oppnå den styrke som skal til.

565 Men når erkjennelsen ligger der - når analysen er klar - da kan vi starte det nye arbeidet - inn i et nytt århundre.

Lykke til.

570 **Kilde**
www.regjeringen.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/pa-vei-inn-i-et-nytt-arhundre>

575